

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор
Національного наукового центру
«Інститут судових експертиз
ім. Заєд проф. М. С. Бокаріуса»
Міністерства юстиції України

Анастасія КУПРІЯНОВА

травня 2026 року

**СПЕЦІАЛЬНА ДОВГОСТРОКОВА ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА
підвищення кваліфікації судових експертів
на тему: «Судова транспортно-товарознавча експертиза:
організаційні питання призначення та проведення; методологія
та методичне забезпечення»**

Судова транспортно-товарознавча експертиза: організаційні питання призначення та проведення; методологія та методичне забезпечення: спеціальна довгострокова професійна програма підвищення кваліфікації судових експертів. Харків: Національний науковий центр «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» Міністерства юстиції України, 2026. 34 с.

Розробники:

Спіцина Ганна Олександрівна – доктор юридичних наук, професор, заступник директора з наукової роботи ННЦ «ІСЕ ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса»;

Ткаченко Анна Олегівна – в. о. заступника директора-завідувача Київського відділення ННЦ «ІСЕ ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса»;

Алексейчук Вікторія Іванівна – кандидат юридичних наук, доцент, заступник завідувача Київського відділення з науково-методичної роботи та післядипломної освіти ННЦ «ІСЕ ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса»;

Демидова Євгенія Євгенівна – кандидат юридичних наук, доцент, старший науковий співробітник відділу науково-методичної роботи та післядипломної освіти Київського відділення ННЦ «ІСЕ ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса»;

Кісіль Наталія Валеріївна – кандидат сільськогосподарських наук, старший науковий співробітник, провідний науковий співробітник відділу мистецтвознавчих, психологічних та інших досліджень Київського відділення ННЦ «ІСЕ ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса»;

Ткаченко Юрій Володимирович – кандидат економічних наук, доцент, завідувач відділу науково-методичної роботи та післядипломної освіти Київського відділення ННЦ «ІСЕ ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса»;

Михальський Олег Олександрович – кандидат юридичних наук, старший дослідник, завідувач сектору товарознавчих досліджень та досліджень об'єктів інтелектуальної власності лабораторії економічних, товарознавчих досліджень та досліджень об'єктів інтелектуальної ННЦ «ІСЕ ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса»;

Кір'яков Сергій Олександрович – провідний судовий експерт сектору товарознавчих досліджень та досліджень об'єктів інтелектуальної власності лабораторії економічних, товарознавчих досліджень та досліджень об'єктів інтелектуальної ННЦ «ІСЕ ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса»;

Матвеїв Василь Васильович – головний судовий експерт відділу економічних та товарознавчих досліджень Київського відділення ННЦ «ІСЕ ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса»;

Большаков Олексій В'ячеславович – старший науковий співробітник сектору товарознавчих досліджень та досліджень об'єктів інтелектуальної власності лабораторії економічних, товарознавчих досліджень та досліджень об'єктів інтелектуальної власності ННЦ «ІСЕ ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса».

Зміст

1. Вступ.....	4
2. Опис програми	18
3. Зміст програми	19
4. Обсяг і структура програми.....	26
5. Ресурсне забезпечення програми	28
5.1. Форми організації освітнього процесу та види навчальних занять.....	28
5.2. Самостійна робота.....	28
5.3. Форми контролю та система оцінювання якості сформованих компетентностей за результатами засвоєння програми.....	29
6. Навчально-методичне та інформаційне забезпечення програми.....	29

Вступ

Мета та завдання підвищення кваліфікації.

Мета підвищення кваліфікації – підвищення рівня професійних знань судових експертів щодо актуального стану та змісту правового та методичного забезпечення у сфері транспортно-товарознавчих експертиз (експертних досліджень), сучасних наукових підходів до вирішення актуальних питань організації та проведення судових транспортно-товарознавчих експертиз, судової практики використання відповідних експертиз як форми застосування спеціальних знань і висновку експерта у різних видах судочинства та категоріях проваджень, а також удосконалення практичних умінь та навичок здійснення судово-експертної діяльності у сфері транспортно-товарознавчих досліджень відповідно до вимог національного законодавства та міжнародних стандартів.

Завдання:

- підвищення рівня теоретичних знань та уявлень у галузі судової експертології, правових та організаційних основ здійснення судово-експертної діяльності у сфері транспортно-товарознавчих досліджень в Україні;
- удосконалення розуміння предмета, об'єктів, завдань, видів судових товарознавчих експертиз з урахуванням їх розвитку;
- актуалізація знань щодо сучасного стану методичного забезпечення проведення судових транспортно-товарознавчих експертиз (досліджень), змін спеціального законодавства, розвиток практичних навичок їх застосування у конкретних ситуаціях;
- удосконалення практичних навичок щодо підготовки та проведення судових транспортно-товарознавчих експертиз з урахуванням специфіки кримінального, цивільного, господарського, адміністративного процесуального законодавства;
- розвиток умінь взаємодії судового експерта із замовниками експертиз (слідчими, адвокатами, судом, учасниками (сторонами) справи

(провадження)), заснованих на положеннях норм процесуального законодавства та відомчих нормативно-правових актів;

- удосконалення умінь та навичок оформлення результатів проведення судових транспортно-товарознавчих експертиз та експертних досліджень, складання повідомлень про неможливість надання висновку, клопотань та іншої документації з питань судово-експертної діяльності з урахуванням змін законодавства, а також здійснення їх критичного та системного аналізу, запобігання експертних помилок під час проведення судових транспортно-товарознавчих експертиз та при оформленні висновку експерта;

- удосконалення професійних вмінь щодо здійснення судово-експертної діяльності у сфері транспортно-товарознавчих досліджень з урахуванням етичних вимог, професійної відповідальності та високих стандартів.

Перелік предметних компетентностей за експертною спеціальністю 12.2 «Визначення вартості колісних транспортних засобів та розміру збитку, завданого власнику транспортного засобу»

ПК 1. Здатність використовувати в професійній діяльності знання з основ конструкції, експлуатаційних властивостей, робочих процесів і основ розрахунку колісних транспортних засобів.

ПК 2. Здатність використовувати в професійній діяльності знання законодавчих актів України, нормативних актів, Правил технічної експлуатації автомобільного транспорту України, інструкцій та рекомендацій з експлуатації, ремонту та обслуговування об'єктів автомобільного транспорту та їх систем.

ПК 3. Здатність аналізувати стан та оцінювати вартість об'єктів транспортно-товарознавчої експертизи (колісних транспортних засобів, їх систем та елементів).

ПК 4. Здатність проводити вимірювальні експерименти і обробляти їх результати.

ПК 5. Здатність аналізувати технологічні процеси експлуатації, обслуговування й ремонту колісних транспортних засобів.

ПК 6. Здатність усвідомлювати особливості технічної діагностики колісних транспортних засобів, їх систем та елементів.

ПК 7. Здатність аналізувати техніко-експлуатаційні показники колісних транспортних засобів, їх систем та елементів з метою виявлення й усунення негативних чинників та підвищення ефективності їх використання.

ПК 8. Здатність застосовувати математичні та статистичні методи збирання, систематизації, узагальнення та обробки інформації.

ПК 9. Здатність застосовувати спеціалізоване програмне забезпечення, інформаційні та інформаційно-комунікаційні технології для дослідження моделей об'єктів і процесів колісних транспортних засобів, експлуатаційних властивостей колісних транспортних засобів, здійснювати інженерні і техніко-економічні розрахунки, створювати проектно-конструкторську документацію та розв'язувати інші експертні задачі стосовно автомобільного транспорту.

ПК 10. Здатність аналізувати вимоги, що встановлені чинною нормативно-технічною документацією.

ПК 11. Здатність застосовувати математичні та статистичні методи для побудови і дослідження моделей об'єктів і процесів автомобільного транспорту, розрахунку їх характеристик, прогнозування та розв'язання інших складних задач з дослідження колісних транспортних засобів.

ПК 12. Здатність застосовувати знання щодо створення, експлуатації, ремонту, відновлення та контролю якості об'єктів автомобільного транспорту, а також їх окремих агрегатів, систем, вузлів і деталей.

ПК 13. Здатність усвідомлювати предмет судової експертизи за експертною спеціальністю 12.2, об'єкти та основні завдання, що ставляться на вирішення експерта під час автотоварознавчих досліджень.

ПК 14. Здатність обробляти і аналізувати результати автотоварознавчих досліджень із застосуванням сучасних методів та спеціалізованого програмного забезпечення.

ПК 15. Здатність усвідомлювати межі компетенції експертів – автотоварознавців.

ПК 16. Вміти виокремлювати науково-практичні задачі дослідження та вирішувати їх із використанням положень теорії та методології автотоварознавства, а також загальнонаукових та спеціальних методів дослідження.

ПК 17. Здатність використовувати сучасні підходи до вирішення експертних завдань при проведенні автотоварознавчої експертизи.

ПК 18. Здатність проводити судові експертизи під час досудового розслідування та судового розгляду проваджень, а також експертні дослідження у встановленому законодавством порядку.

ПК 19. Здатність застосовувати знання принципів оцінки колісних транспортних засобів.

ПК 20. Здатність застосовувати знання методичних підходів проведення технічного огляду та ідентифікації колісного транспортного засобу.

ПК 21. Здатність застосовувати знання методичних підходів з визначення ринкової вартості колісних транспортних засобів.

ПК 22. Здатність застосовувати знання методичних підходів з визначення різних видів вартості.

ПК 23. Здатність застосовувати знання методичних підходів з визначення матеріального збитку, завданого власнику КТЗ.

ПК 24. Здатність застосовувати знання особливостей призначення судової транспортно-товарознавчої експертизи.

ПК 25. Здатність постійно підвищувати свій професійний рівень, застосовувати нові методики та методичні рекомендації.

Перелік предметних компетентностей за спеціальністю 12.3 «Оцінка судноплавних засобів»:

ПК 1. Здатність використовувати в професійній діяльності знання з основ конструкції, експлуатаційних властивостей, робочих процесів і основ оцінки судноплавних засобів.

ПК 2. Здатність використовувати в професійній діяльності знання законодавчих актів України, нормативних актів, інструкцій та рекомендацій з експлуатації, ремонту та обслуговування судноплавних засобів.

ПК 3. Здатність аналізувати стан та оцінювати вартість об'єктів судноплавних засобів та їх елементів.

ПК 4. Здатність проводити вимірвальні експерименти і обробляти їх результати.

ПК 5. Здатність усвідомлювати особливості технологічних процесів експлуатації, обслуговування й ремонту судноплавних засобів.

ПК 6. Здатність усвідомлювати особливості технічної діагностики судноплавних засобів та їх елементів.

ПК 7. Здатність аналізувати техніко-експлуатаційні показники судноплавних засобів та їх елементів з метою виявлення й усунення негативних чинників та підвищення ефективності їх використання.

ПК 8. Здатність застосовувати математичні та статистичні методи збирання, систематизації, узагальнення та обробки інформації.

ПК 9. Здатність застосовувати спеціалізоване програмне забезпечення, інформаційні та інформаційно-комунікаційні технології, що використовуються з метою оцінки судноплавних засобів.

ПК 10. Здатність аналізувати вимоги до судноплавних засобів, що регламентуються чинною нормативно-технічною документацією.

ПК 11. Здатність застосовувати знання щодо створення, експлуатації, ремонту, відновлення та контролю якості судноплавних засобів.

ПК 12. Здатність усвідомлювати предмет судової транспортно-товарознавчої експертизи за експертною спеціальністю 12.3, об'єкти та основні завдання, що ставляться на вирішення експерта під час досліджень судноплавних засобів.

ПК 13. Здатність обробляти і аналізувати результати досліджень судноплавних засобів із застосуванням сучасних методів та спеціалізованого програмного забезпечення.

ПК 14. Здатність доносити до фахівців і нефахівців у сфері судової експертизи та судноплавних засобів інформацію, особливості предмета судової експертизи з оцінки судноплавних засобів, завдань, що входять до меж компетенції експерта.

ПК 15. Здатність виокремлювати науково-практичні задачі дослідження та вирішувати їх із використанням положень теорії та методології судової експертизи з оцінки судноплавних засобів, а також загальнонаукових та спеціальних методів дослідження.

ПК 16. Здатність використовувати сучасні підходи до вирішення експертних завдань при проведенні судової транспортно-товарознавчої експертизи судноплавних засобів.

ПК 17. Здатність усвідомлювати межі компетенції судового експерта з оцінки судноплавних засобів.

ПК 18. Здатність проводити судові експертизи під час досудового розслідування та судового розгляду проваджень, а також експертні дослідження у встановленому законодавством порядку.

ПК 19. Здатність використовувати знання принципів оцінки судноплавних засобів.

ПК 20. Здатність застосовувати методичні підходи при проведенні технічного огляду та ідентифікації судноплавних засобів.

ПК 21. Здатність практично застосовувати методичні підходи щодо визначення вартості судноплавних засобів.

ПК 22. Здатність встановлювати різні види вартості судноплавних засобів під час їх оцінки.

Перелік предметних компетентностей за експертною спеціальністю 12.4 «Оцінка літальних апаратів»:

ПК 1. Здатність використовувати в професійній діяльності знання з основ конструкції, експлуатаційних властивостей, робочих процесів і основ оцінки літальних апаратів.

ПК 2. Здатність використовувати в професійній діяльності знання законодавчих актів України, нормативних актів, інструкцій та рекомендацій з експлуатації, ремонту та обслуговування літальних апаратів.

ПК 3. Здатність усвідомлювати особливості аналізу стану літальних апаратів та їх елементів.

ПК 4. Здатність розуміти підходи до визначення вартості літальних апаратів.

ПК 5. Здатність усвідомлювати особливості технологічних процесів експлуатації, обслуговування й ремонту літальних апаратів.

ПК 6. Здатність усвідомлювати особливості технічної діагностики літальних апаратів та їх елементів.

ПК 7. Здатність розуміти підходи до аналізу техніко-експлуатаційних показників літальних апаратів та їх елементів з метою виявлення й усунення негативних чинників та підвищення ефективності їх використання.

ПК 8. Здатність застосовувати математичні та статистичні методи збирання, систематизації, узагальнення та обробки інформації.

ПК 9. Здатність застосовувати спеціалізоване програмне забезпечення, інформаційні та інформаційно-комунікаційні технології при проведенні оцінки літальних апаратів.

ПК 10. Здатність аналізувати вимоги, що встановлюються чинною нормативно-технічною документацією.

ПК 11. Здатність застосовувати знання щодо створення, експлуатації, ремонту, відновлення та контролю якості літальних апаратів, а також їх окремих агрегатів, систем, вузлів і деталей.

ПК 12. Здатність усвідомлювати предмет судової транспортно-товарознавчої експертизи за експертною спеціальністю 12.4, об'єкти та основні завдання, що ставляться на вирішення експерта під час досліджень літальних апаратів.

ПК 13. Здатність обробляти і аналізувати результати досліджень літальних апаратів із застосуванням сучасних методів та спеціалізованого програмного забезпечення.

ПК 14. Здатність доносити до фахівців і нефахівців у сфері судової транспортно-товарознавчої експертизи з оцінки літальних апаратів інформацію, особливості предмета судової експертизи з оцінки літальних апаратів, завдань, що входять до меж компетенції експерта.

ПК 15. Здатність виокремлювати науково-практичні задачі дослідження та вирішувати їх із використанням положень теорії та методології судової експертизи з оцінки літальних апаратів, а також загальнонаукових та спеціальних методів дослідження.

ПК 16. Здатність використовувати сучасні підходи до вирішення експертних завдань при проведенні судової транспортно-товарознавчої експертизи з оцінки літальних апаратів.

ПК 17. Здатність усвідомлювати межі компетенції судового експерта при оцінці літальних апаратів.

ПК 18. Здатність проводити судові експертизи під час досудового розслідування та судового розгляду проваджень, а також експертні дослідження у встановленому законодавством порядку.

ПК 19. Здатність здійснювати ідентифікацію літальних апаратів.

ПК 20. Здатність застосовувати знання принципів оцінки літальних апаратів.

ПК 21. Здатність застосовувати знання методичних підходів щодо визначення вартості літальних апаратів.

ПК 22. Здатність встановлювати різні види вартості літальних апаратів під час їх оцінки.

Перелік результатів навчання за експертною спеціальністю 12.2 «Визначення вартості колісних транспортних засобів та розміру збитку, завданого власнику транспортного засобу»

PH 1. Демонструвати здатність використовувати в професійній діяльності знання з основ конструкції, експлуатаційних властивостей, робочих процесів і основ розрахунку колісних транспортних засобів.

PH 2. Демонструвати здатність використовувати в професійній діяльності знання законодавчих актів України, нормативних актів, Правил технічної експлуатації автомобільного транспорту України, інструкцій та рекомендацій з експлуатації, ремонту та обслуговування об'єктів автомобільного транспорту та їх систем.

PH 3. Демонструвати здатність аналізувати стан та оцінювати вартість об'єктів транспортно-товарознавчої експертизи (колісних транспортних засобів, їх систем та елементів).

PH 4. Демонструвати здатність проводити вимірювальні експерименти і обробляти їх результати.

PH 5. Демонструвати здатність аналізувати технологічні процеси експлуатації, обслуговування й ремонту колісних транспортних засобів.

PH 6. Демонструвати здатність усвідомлювати особливості технічної діагностики колісних транспортних засобів, їх систем та елементів.

PH 7. Демонструвати здатність аналізувати техніко-експлуатаційні показники колісних транспортних засобів, їх систем та елементів з метою виявлення й усунення негативних чинників та підвищення ефективності їх використання.

PH 8. Демонструвати здатність застосовувати математичні та статистичні методи збирання, систематизації, узагальнення та обробки інформації.

PH 9. Демонструвати здатність застосовувати спеціалізоване програмне забезпечення, інформаційні та інформаційно-комунікаційні технології для дослідження моделей об'єктів і процесів колісних транспортних засобів, експлуатаційних властивостей колісних транспортних засобів, здійснювати інженерні і техніко-економічні розрахунки, створювати проектно-конструкторську документацію та розв'язувати інші задачі автомобільного транспорту.

PH 10. Демонструвати здатність аналізувати вимоги, що встановлені чинною нормативно-технічною документацією.

PH 11. Демонструвати здатність застосовувати математичні та статистичні методи для побудови і дослідження моделей об'єктів і процесів автомобільного транспорту, розрахунку їх характеристик, прогнозування та розв'язання інших складних задач з дослідження колісних транспортних засобів.

PH 12. Демонструвати здатність застосовувати знання щодо створення, експлуатації, ремонту, відновлення та контролю якості об'єктів автомобільного транспорту, а також їх окремих агрегатів, систем, вузлів і деталей.

PH 13. Демонструвати здатність усвідомлювати предмет судової експертизи за експертною спеціальністю 12.2, об'єкти та основні завдання, що ставляться на вирішення експерта під час автотоварознавчих досліджень.

PH 14. Демонструвати здатність обробляти і аналізувати результати автотоварознавчих досліджень із застосуванням сучасних методів та спеціалізованого програмного забезпечення.

PH 15. Демонструвати здатність доносити до фахівців і нефахівців у сфері судової експертизи та автотоварознавства інформацію, особливості предмета судової експертизи, завдань, що входять до меж компетенції експерта.

PH 16. Демонструвати вміння виокремлювати науково-практичні задачі дослідження та вирішувати їх із використанням положень теорії та методології автотоварознавства, а також загальнонаукових та спеціальних методів дослідження.

PH 17. Демонструвати здатність використовувати сучасні підходи до вирішення експертних завдань при проведенні автотоварознавчої експертизи.

PH 18. Демонструвати здатність усвідомлювати межі компетенції експертів – автотоварознавців.

РН 19. Демонструвати здатність проводити судові експертизи під час досудового розслідування та судового розгляду проваджень, а також експертні дослідження у встановленому законодавством порядку.

РН 20. Демонструвати здатність застосовувати знання принципів оцінки колісних транспортних засобів.

РН 21. Демонструвати здатність застосовувати знання методичних підходів проведення технічного огляду та ідентифікації колісного транспортного засобу.

РН 22. Демонструвати здатність застосовувати знання методичних підходів з визначення ринкової вартості колісних транспортних засобів.

РН 23. Демонструвати здатність застосовувати знання методичних підходів з визначення різних видів вартості.

РН 24. Демонструвати здатність застосовувати знання методичних підходів з визначення матеріального збитку, завданого власнику КТЗ.

РН 25. Демонструвати здатність застосовувати знання особливостей призначення судової транспортно-товарознавчої експертизи.

РН 26. Демонструвати здатність постійно підвищувати свій професійний рівень, застосовувати нові методики та методичні рекомендації.

Перелік результатів навчання за спеціальністю 12.3 «Оцінка судноплавних засобів»:

РН 1. Демонструвати здатність використовувати в професійній діяльності знання з основ конструкції, експлуатаційних властивостей, робочих процесів і основ оцінки судноплавних засобів.

РН 2. Демонструвати здатність використовувати в професійній діяльності знання законодавчих актів України, нормативних актів, інструкцій та рекомендацій з експлуатації, ремонту та обслуговування судноплавних засобів..

РН 3. Демонструвати здатність аналізувати стан та оцінювати вартість об'єктів судноплавних засобів та їх елементів.

РН 4. Демонструвати здатність проводити вимірвальні експерименти і обробляти їх результати.

PH 5. Демонструвати здатність усвідомлювати особливості технологічних процесів експлуатації, обслуговування й ремонту судноплавних засобів.

PH 6. Демонструвати здатність усвідомлювати особливості технічної діагностики судноплавних засобів та їх елементів.

PH 7. Демонструвати здатність аналізувати техніко-експлуатаційні показники судноплавних засобів та їх елементів з метою виявлення й усунення негативних чинників та підвищення ефективності їх використання.

PH 8. Демонструвати здатність застосовувати математичні та статистичні методи збирання, систематизації, узагальнення та обробки інформації.

PH 9. Демонструвати здатність застосовувати спеціалізоване програмне забезпечення, інформаційні та інформаційно-комунікаційні технології, що використовуються з метою оцінки судноплавних засобів.

PH 10. Демонструвати здатність аналізувати вимоги до судноплавних засобів, що регламентуються чинною нормативно-технічною документацією.

PH 11. Демонструвати здатність застосовувати знання щодо створення, експлуатації, ремонту, відновлення та контролю якості судноплавних засобів.

PH 12. Демонструвати здатність усвідомлювати предмет судової транспортно-товарознавчої експертизи за експертною спеціальністю 12.3, об'єкти та основні завдання, що ставляться на вирішення експерта під час досліджень судноплавних засобів.

PH 13. Демонструвати здатність обробляти і аналізувати результати досліджень судноплавних засобів із застосуванням сучасних методів та спеціалізованого програмного забезпечення.

PH 14. Демонструвати здатність доносити до фахівців і нефахівців у сфері судової транспортно-товарознавчої експертизи судноплавних засобів інформацію, особливості предмета судової експертизи з оцінки судноплавних засобів, завдань, що входять до меж компетенції експерта.

PH 15. Демонструвати здатність виокремлювати науково-практичні задачі дослідження та вирішувати їх із використанням положень теорії та

методології судової експертизи з оцінки судноплавних засобів, а також загальнонаукових та спеціальних методів дослідження.

РН 16. Демонструвати здатність використовувати сучасні підходи до вирішення експертних завдань при проведенні судової транспортно-товарознавчої експертизи з оцінки судноплавних засобів.

РН 17. Демонструвати здатність усвідомлювати межі компетенції судового експерта з оцінки судноплавних засобів.

РН 18. Демонструвати здатність проводити судові експертизи під час досудового розслідування та судового розгляду проваджень, а також експертні дослідження у встановленому законодавством порядку.

РН 19. Демонструвати здатність використовувати знання принципів оцінки судноплавних засобів.

РН 20. Демонструвати здатність застосовувати методичні підходи при проведенні технічного огляду та ідентифікації судноплавних засобів.

РН 21. Демонструвати здатність практично застосовувати методичні підходи з визначення вартості судноплавних засобів.

РН 22. Демонструвати здатність встановлювати різні види вартості судноплавних засобів під час їх оцінки.

Перелік результатів навчання за спеціальністю 12.4 «Оцінка літальних апаратів»:

РН 1. Демонструвати здатність використовувати в професійній діяльності знання з основ конструкції, експлуатаційних властивостей, робочих процесів і основ оцінки літальних апаратів.

РН 2. Демонструвати здатність використовувати в професійній діяльності знання законодавчих актів України, нормативних актів, інструкцій та рекомендацій з експлуатації, ремонту та обслуговування літальних апаратів.

РН 3. Демонструвати здатність усвідомлювати особливості аналізу стану літальних апаратів та їх елементів.

РН 4. Демонструвати здатність розуміти підходи до визначення вартості літальних апаратів.

PH 5. Демонструвати здатність усвідомлювати особливості технологічних процесів експлуатації, обслуговування й ремонту літальних апаратів.

PH 6. Демонструвати здатність усвідомлювати особливості технічної діагностики літальних апаратів та їх елементів.

PH 7. Демонструвати здатність розуміти підходи до аналізу техніко-експлуатаційних показників літальних апаратів та їх елементів з метою виявлення й усунення негативних чинників та підвищення ефективності їх використання.

PH 8. Демонструвати здатність застосовувати математичні та статистичні методи збирання, систематизації, узагальнення та обробки інформації.

PH 9. Демонструвати здатність застосовувати спеціалізоване програмне забезпечення, інформаційні та інформаційно-комунікаційні технології при проведенні оцінки літальних апаратів.

PH 10. Демонструвати здатність аналізувати вимоги, що встановлюються чинною нормативно-технічною документацією.

PH 11. Демонструвати здатність застосовувати знання щодо створення, експлуатації, ремонту, відновлення та контролю якості літальних апаратів, а також їх окремих агрегатів, систем, вузлів і деталей.

PH 12. Демонструвати здатність усвідомлювати предмет судової транспортно-товарознавчої експертизи за експертною спеціальністю 12.4, об'єкти та основні завдання, що ставляться на вирішення експерта під час досліджень літальних апаратів.

PH 13. Демонструвати здатність обробляти і аналізувати результати досліджень літальних апаратів із застосуванням сучасних методів та спеціалізованого програмного забезпечення.

PH 14. Демонструвати здатність доносити до фахівців і нефахівців у сфері судової експертизи та оцінки літальних апаратів інформацію, особливості предмета судової транспортно-товарознавчої експертизи з оцінки літальних апаратів, завдань, що входять до меж компетенції експерта.

PH 15. Демонструвати здатність виокремлювати науково-практичні задачі дослідження та вирішувати їх із використанням положень теорії та методології експертизи з оцінки літальних апаратів, а також загальнонаукових та спеціальних методів дослідження.

PH 16. Демонструвати здатність використовувати сучасні підходи до вирішення експертних завдань при проведенні судової транспортно-товарознавчої експертизи з оцінки літальних апаратів.

PH 17. Демонструвати здатність усвідомлювати межі компетенції експертів при оцінці літальних апаратів.

PH 18. Демонструвати здатність проводити судові експертизи під час досудового розслідування та судового розгляду проваджень, а також експертні дослідження у встановленому законодавством порядку.

PH 19. Демонструвати здатність здійснювати ідентифікацію літальних апаратів.

PH 20. Демонструвати здатність застосовувати знання принципів оцінки літальних апаратів.

PH 21. Демонструвати здатність застосовувати знання методичних підходів щодо визначення вартості літальних апаратів.

PH 22. Демонструвати здатність встановлювати різні види вартості літальних апаратів під час їх оцінки.

2. Опис програми

Курс	Дидактична структура та кількість годин
Кількість кредитів ЄКТС: 2,0	Лекції: 16
Загальна кількість годин: 60	Самостійна робота: 44
Кількість модулів: 3	Види контролю: Круглий стіл, обговорення проблемних питань

3. Зміст програми

Модуль 1.

Транспортно-товарознавча експертиза як форма використання спеціальних знань та її місце в системі наукового знання та судових експертиз. Поняття транспортно-товарознавчої експертизи з визначення вартості колісних транспортних засобів та розміру збитку, завданого власнику транспортного засобу. Основні процесуальні форми використання спеціальних знань у галузі товарознавства та транспортно-товарознавчого напрямку досліджень. Поняття транспортно-товарознавчої експертизи. Транспортно-товарознавча експертиза як форма використання спеціальних знань. Місце транспортно-товарознавчої експертизи в системі наукового знання та судових експертиз, товарознавчих експертиз. Нормативно-правові документи, що регламентують проведення транспортно-товарознавчих досліджень. Об'єкти, предмет, завдання судової транспортно-товарознавчої експертизи. Основні питання, які вирішуються транспортно-товарознавчою експертизою. Межі компетенції експерта у галузі транспортно-товарознавчих досліджень експертною спеціальністю 12.2 – визначення вартості колісних транспортних засобів та розміру збитку, завданого власнику транспортного засобу.

Загальні методологічні положення судової транспортно-товарознавчої експертизи за експертною спеціальністю 12.2 – визначення вартості колісних транспортних засобів та розміру збитку, завданого власнику транспортного засобу. База, методи та принципи оцінки колісних транспортних засобів (КТЗ). Понятійний апарат, який використовується при проведенні транспортно-товарознавчих досліджень. Система методів та методик судової транспортно-товарознавчої експертизи. Вимоги, що пред'являються до матеріально-технічної бази транспортно-товарознавчих досліджень. Спеціальна та довідкова література з транспортно-товарознавчих досліджень за експертною спеціальністю 12.2 – визначення вартості колісних транспортних засобів та розміру збитку, завданого власнику транспортного засобу.

Особливості проведення транспортно-товарознавчої експертизи за експертною спеціальністю 12.2 – визначення вартості колісних транспортних засобів та розміру збитку, завданого власнику транспортного засобу та оформлення висновку за результатами визначення вартості КТЗ та розміру збитку, завданого власнику транспортного засобу. Алгоритм проведення транспортно-товарознавчої експертизи за експертною спеціальністю 12.2 – визначення вартості колісних транспортних засобів та розміру збитку, завданого власнику транспортного засобу. Особливості етапів (стадій) транспортно-товарознавчої експертизи за експертною спеціальністю 12.2 – визначення вартості колісних транспортних засобів та розміру збитку, завданого власнику транспортного засобу. Огляд об'єкта дослідження та його роль. Визначення вихідних даних, необхідних для проведення транспортно-товарознавчих досліджень. Особливості оформлення висновку експерта з визначення вартості КТЗ та розміру збитку, завданого власнику транспортного засобу. Комплексні дослідження із залученням експерта у галузі транспортно-товарознавчих досліджень.

Технічний огляд та ідентифікація КТЗ. Огляд КТЗ. Фіксація вихідних даних. Ідентифікація КТЗ. Визначення року виготовлення КТЗ та його складників. Визначення робочого об'єму двигуна.

Визначення ринкової вартості КТЗ. Основні фактори, що впливають на визначення ринкової вартості КТЗ. Процентний показник ринкової вартості КТЗ. Методика підбору аналогу КТЗ. Визначення додаткового підвищення (зниження) вартості КТЗ. Визначення коефіцієнту фізичного зносу КТЗ. Втрата товарної вартості. Поняття, метод розрахунку, критерії оцінки.

Визначення різних видів вартості. Визначення ліквідаційної та утилізаційної вартості КТЗ. Визначення вартості спеціальних та спеціалізованих транспортних засобів, мототехніки. Визначення вартості автомобільних шин, акумуляторної батареї. Визначення вартості КТЗ, що ввозяться на митну територію України. Ринкова вартість технічно несправного, розукомплектованого КТЗ. Визначення вартості утилізації КТЗ.

Визначення вартості матеріального збитку, завданого власнику КТЗ.
 Поняття матеріального збитку і відновлювального ремонту. Подібності і відмінності у визначенні. Складання калькуляції відновлювального ремонту. Види кузовних ремонтів. Критерії заміни кузова, інших складників КТЗ. Сучасні методи відновлення складників КТЗ. Фарбувальні роботи, їх види. Роботи з антикорозійної обробки деталей кузова. Визначення вартості витрачених матеріалів та запасних частин при відновлювальному ремонті КТЗ. Визначення вартості ремонтних робіт КТЗ. Програмні комплекси, які використовуються при проведенні досліджень. Алгоритм використання.

Особливості призначення судової транспортно-товарознавчої експертизи та визначення ринкової вартості сільськогосподарської техніки.
 Підготовка матеріалів для дослідження. Методичні підходи та методи з оцінки сільськогосподарської техніки. Особливості огляду сільськогосподарської техніки. Особливості фіксації результатів огляду у висновку експерта.

Особливості визначення вартості транспортних засобів у разі недоцільності їх відновлення. Умови, за яких відновлення КТЗ є недоцільним. Особливості проведення розрахунків вартості відновлювальних робіт. Визначення питомої ваги окремої складової. Поняття недоцільності відновлення КТЗ. Особливості оформлення дослідницької частини висновку експерта та формулювання відповідей експертом у разі недоцільності відновлення КТЗ.

Модуль 2.

Поняття судової транспортно-товарознавчої експертизи за експертною спеціальністю 12.3 – оцінка судноплавних засобів. Загальні теоретичні та методологічні основи проведення досліджень. Об'єкти, предмет, завдання, основні поняття судової транспортно-товарознавчої експертизи за експертною спеціальністю 12.3 – оцінка судноплавних засобів. Нормативна та правова база дослідження. Задачі судової оціночної експертизи судноплавних засобів. Класифікація та ідентифікація судноплавних засобів. Основні питання, які вирішуються транспортно-товарознавчою експертизою за експертною

спеціальністю 12.3 – оцінка судноплавних засобів. Межі компетенції експерта у галузі транспортно-товарознавчих досліджень за експертною спеціальністю 12.3 – оцінка судноплавних засобів. Понятійний апарат, який використовується при проведенні транспортно-товарознавчих досліджень за експертною спеціальністю 12.3 – оцінка судноплавних засобів. Система методів та методик судової транспортно-товарознавчої експертизи за експертною спеціальністю 12.3 – оцінка судноплавних засобів. Вимоги, що пред'являються до матеріально-технічної бази транспортно-товарознавчих досліджень. Спеціальна та довідкова література з транспортно-товарознавчих досліджень за експертною спеціальністю 12.3 – оцінка судноплавних засобів.

Особливості організації та проведення судової транспортно-товарознавчої експертизи за експертною спеціальністю 12.3 – оцінка судноплавних засобів. Особливості призначення судової транспортно-товарознавчої експертизи за експертною спеціальністю 12.3 – оцінка судноплавних засобів та підготовки матеріалів для її проведення; алгоритм організації та проведення. Визначення вихідних даних, необхідних для проведення транспортно-товарознавчих досліджень. Особливості етапів (стадій) судової транспортно-товарознавчої експертизи за експертною спеціальністю 12.3 – оцінка судноплавних засобів. Підбір і використання методичних матеріалів, фахової та довідкової літератури. Огляд об'єкта дослідження та його роль. Правила огляду та опису об'єктів. Основні вимоги до нормативного обґрунтування результатів дослідження. Особливості формулювання висновків та оформлення висновку експерта з визначення вартості судноплавних засобів. Комплексні дослідження із залученням експерта у галузі транспортно-товарознавчих досліджень за напрямом оцінки судноплавних засобів.

База оцінки та порядок визначення вартості судноплавних засобів. База оцінки та порядок визначення вартості майна. Види вартості. Методи визначення ринкової вартості судноплавних засобів.

Застосування методичних підходів (порівняльного, витратного, дохідного) при визначенні вартості судноплавних засобів. Застосування порівняльного методичного підходу при визначенні вартості судноплавних засобів. Застосування витратного методичного підходу при визначенні вартості судноплавних засобів. Застосування дохідного методичного підходу при визначенні вартості судноплавних засобів.

Визначення вартості судноплавних засобів. Основні фактори, що впливають на визначення вартості судноплавних засобів. Алгоритм проведення дослідження з визначення ринкової вартості судноплавних засобів. Додаткове збільшення (зменшення) ринкової вартості судноплавних засобів, виходячи з його комплектності, укомплектованості та наявності додатково встановленого обладнання. Фізичний та функціональний знос судноплавних засобів. Поняття ремонту, міжремонтного ресурсу та капітального ремонту судноплавних засобів та їх основних складників (корпус, двигун, гребний вал, гвинт, тощо). Вихідні дані для проведення дослідження судноплавних засобів та визначення їх вартості.

Встановлення різних видів вартості судноплавних засобів під час їх оцінки. Особливості визначення ринкової вартості судноплавних засобів. Особливості визначення залишкової вартості судноплавних засобів. Особливості визначення вартості заміщення судноплавних засобів. Особливості визначення вартості відтворення судноплавних засобів. Особливості визначення вартості ліквідації судноплавних засобів. Особливості визначення вартості окремих видів судноплавних засобів. Порядок та методичні засади визначення вартості судноплавних засобів, які відповідно до документів з нормативного регулювання режиму експлуатації потребують капітального ремонту.

Модуль 3.

Судова транспортно-товарознавча експертиза як форма використання спеціальних знань та її місце в системі наукового знання та судових експертиз. Поняття судової транспортно-товарознавчої експертизи за експертною

спеціальністю 12.4 – оцінка літальних апаратів. Основні процесуальні форми використання спеціальних знань у галузі товарознавства та транспортно-товарознавчого напряму досліджень. Поняття судової транспортно-товарознавчої експертизи. Судова транспортно-товарознавча експертиза як форма використання спеціальних знань. Місце судової транспортно-товарознавчої експертизи в системі наукового знання та судових експертиз, товарознавчих експертиз. Нормативно-правові документи, що регламентують проведення судових транспортно-товарознавчих досліджень. Сутність та поняття судової транспортно-товарознавчої експертизи літальних апаратів за експертною спеціальністю 12.4 – оцінка літальних апаратів.

Загальні теоретичні та методологічні положення судової транспортно-товарознавчої експертизи за експертною спеціальністю 12.4 – оцінка літальних апаратів. Об'єкти, предмет, завдання, основні поняття судової транспортно-товарознавчої експертизи за експертною спеціальністю 12.4 – оцінка літальних апаратів. Нормативна та правова база дослідження. Об'єкти, предмет, завдання судової транспортно-товарознавчої експертизи за експертною спеціальністю 12.4 – оцінка літальних апаратів. Класифікація об'єктів дослідження. Задачі судової транспортно-товарознавчої експертизи літальних апаратів. Класифікація та ідентифікація літальних апаратів. Основні питання, які вирішуються транспортно-товарознавчою експертизою за експертною спеціальністю 12.4 – оцінка літальних апаратів. Межі компетенції експерта у галузі транспортно-товарознавчих досліджень за експертною спеціальністю 12.4 – оцінка літальних апаратів. Понятійний апарат, який використовується при проведенні транспортно-товарознавчих досліджень за експертною спеціальністю 12.4 – оцінка літальних апаратів. Система методів та методик судової транспортно-товарознавчої експертизи за експертною спеціальністю 12.4 – оцінка літальних апаратів. Вимоги, що пред'являються до матеріально-технічної бази транспортно-товарознавчих досліджень. Спеціальна та довідкова література з транспортно-товарознавчих досліджень за експертною спеціальністю 12.4 – оцінка літальних апаратів.

Особливості організації та проведення судової транспортно-товарознавчої експертизи за експертною спеціальністю 12.4 – оцінка літальних апаратів. Особливості призначення судової транспортно-товарознавчої експертизи за експертною спеціальністю 12.4 – оцінка літальних апаратів та підготовки матеріалів для її проведення. Алгоритм організації та проведення судової транспортно-товарознавчої експертизи за експертною спеціальністю 12.4 – оцінка літальних апаратів. Визначення вихідних даних, необхідних для проведення транспортно-товарознавчих досліджень. Особливості етапів (стадій) судової транспортно-товарознавчої експертизи за експертною спеціальністю 12.4 – оцінка літальних апаратів. Підбір і використання методичних матеріалів, фахової та довідкової літератури. Огляд об'єкта дослідження та його роль. Правила огляду та опису об'єктів. Основні вимоги до нормативного обґрунтування результатів дослідження. Особливості формулювання висновків та оформлення висновку експерта з визначення вартості літальних апаратів. Комплексні дослідження із залученням експерта у галузі транспортно-товарознавчих досліджень за напрямом оцінки літальних апаратів.

База оцінки та порядок визначення вартості літальних апаратів. База оцінки та порядок визначення вартості майна. Види вартості. Методи визначення ринкової вартості літальних апаратів.

Застосування методичних підходів (порівняльного, витратного, дохідного) при визначенні вартості літальних апаратів. Застосування порівняльного методичного підходу при визначенні вартості літальних апаратів. Застосування витратного методичного підходу при визначенні вартості літальних апаратів. Застосування дохідного методичного підходу при визначенні вартості літальних апаратів.

Визначення вартості літальних апаратів. Основні фактори, що впливають на визначення вартості літальних апаратів. Алгоритм проведення дослідження з визначення ринкової вартості літальних апаратів. Додаткове збільшення (зменшення) ринкової вартості літальних апаратів, виходячи з його

комплектності, укомплектованості та наявності додатково встановленого обладнання. Фізичний та функціональний знос літальних апаратів. Поняття ремонту, міжремонтного ресурсу та капітального ремонту літальних апаратів та їх основних складників (планер, двигуни, лопаті, ДСУ тощо). Вихідні дані для проведення дослідження літальних апаратів та визначення їх вартості.

Визначення різних видів вартості літальних апаратів під час їх оцінки.
 Особливості визначення ринкової вартості літальних апаратів. Особливості визначення залишкової вартості літальних апаратів. Особливості визначення вартості заміщення літальних апаратів. Особливості визначення вартості відтворення літальних апаратів. Особливості визначення вартості ліквідації літальних апаратів. Особливості визначення вартості окремих видів літальних апаратів. Порядок та методичні засади визначення вартості літальних апаратів, які відповідно до документів з нормативного регулювання режиму експлуатації потребують капітального ремонту.

4. Обсяг і структура програми

№ з/п	Назва теми	Всього навчальних годин	У тому числі	
			лекції	самостійна робота
1.	Об'єкти, предмет та завдання транспортно-товарознавчих експертиз. Види транспортно-товарознавчих експертиз	6	1	5
2.	Методологія транспортно-товарознавчих експертиз. Підбір та використання методичних матеріалів та спеціальної літератури. Вибір бази оцінки	6	2	4
3.	Особливості проведення транспортно-товарознавчої експертиз за експертною спеціальністю 12.2 – визначення вартості колісних транспортних засобів та розміру збитку, завданого власнику транспортного засобу та	6	2	4

	оформлення висновку за результатами визначення вартості КТЗ та розміру збитку, завданого власнику транспортного засобу. Технічний огляд та ідентифікація КТЗ			
4.	Визначення ринкової вартості. КТЗ Визначення різних видів вартості транспортних засобів. Визначення вартості матеріального збитку, завданого власнику КТЗ. Особливості призначення судової транспортно-товарознавчої експертизи та визначення ринкової вартості сільськогосподарської техніки	5	2	3
5.	Особливості визначення вартості транспортних засобів у разі недоцільності їх відновлення	5	1	4
6.	Особливості організації та проведення судової транспортно-товарознавчої експертизи за експертною спеціальністю 12.3 – оцінка судноплавних засобів. Об'єкти, предмет, завдання, основні поняття судової транспортно-товарознавчої експертизи за експертною спеціальністю 12.3 – оцінка судноплавних засобів. Нормативна та правова база дослідження	6	2	4
7.	Застосування методичних підходів (порівняльного, витратного, дохідного) при визначенні вартості судноплавних засобів	5	1	4
8.	База оцінки та порядок визначення вартості судноплавних засобів. Визначення вартості судноплавних засобів. Встановлення різних видів вартості судноплавних засобів під час їх оцінки	5	1	4

9.	Особливості організації та проведення судової транспортно-товарознавчої експертизи за експертною спеціальністю 12.4 – оцінка літальних апаратів	6	2	4
10.	База оцінки та порядок визначення вартості літальних апаратів. Застосування методичних підходів (порівняльного, витратного, дохідного) при визначенні вартості літальних апаратів	5	1	4
11.	Визначення різних видів вартості літальних апаратів під час їх оцінки. Круглий стіл	5	1	4
Усього годин / кредитів ECTS		60/ 2,0	16	44

5. Ресурсне забезпечення програми

5.1. *Форми організації освітнього процесу та види навчальних занять:*

- форми організації освітнього процесу: навчальні заняття; консультації; самостійна робота; круглий стіл;

- види навчальних занять: лекції, обговорення на круглому столі.

Під час навчання особи, які мають намір підвищити кваліфікацію, набувають нових знань, вмінь та прикладних навичок, спрямованих на формування удосконалених предметних компетентностей, необхідних для здійснення професійної діяльності судового експерта на високому професійному рівні.

5.2. *Самостійна робота*

Самостійна робота – вид позааудиторної роботи навчального характеру, яка спрямована на вивчення програмного матеріалу, експертних методик та методичних рекомендацій, зразків висновків та іншої документації.

Формами самостійної роботи є:

– опрацювання актуальної редакції нормативно-правових актів з прицільним аналізом змін (робота з офіційними базами нормативно-правових

актів);

- робота з презентаціями, відеоматеріалами лекцій;
- вивчення експертних методик, рекомендованих нормативних документів, науково-технічної та довідкової літератури, яка використовується при проведенні судових експертиз;
- опрацювання навичок складання типової документації (на підставі наданих шаблонів документів);
- опрацювання експертної та судової практики;
- робота з Реєстром методик проведення судових експертиз;
- ознайомлення з науковими публікаціями з питань судово-експертної діяльності;
- опрацювання ДСТУ з питань оформлення використаних джерел та посилань;
- опрацювання наукової літератури.

5.3. Форми контролю та система оцінювання якості сформованих (удосконалених) компетентностей за результатами засвоєння програми

Формами контролю знань є обговорення дискусійних питань під час Круглого столу.

6. Навчально-методичне та інформаційне забезпечення програми

Перелік

нормативних документів, нормативно-технічної та довідкової літератури, яка використовується при проведенні судової транспортно-товарознавчих експертиз

1. Кодекс торговельного мореплавства України: Закон України від 23.05.1995 № 176/95-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/176/95-%D0%B2%D1%80#Text>

2. Про затвердження методики оцінки майна: постанова Кабінету Міністрів України від 10.12.2003 № 1891. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1891-2003-п#Text>

3. Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні: Закон України від 12.07.2001 № 2658-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2658-14#Text>
4. Про транспорт: Закон України від 10.11.1994 № 232/94-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/232/94-%D0%B2%D1%80#Text>
5. Загальні положення класифікаційної та іншої діяльності: Регістр Судноплавства України, Київ. 2020. Т. I. URL: https://www.shipregister.ua/wp-content/uploads/2022/09/Class2020_08.pdf
6. Загальні засади оцінки майна і майнових прав. Національний стандарт № 1: Постанова Кабінету Міністрів України від 10.09.2003 № 1440. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1440-2003-п#Text>
7. Керівництво з класифікації, технічного нагляду за побудовою і експлуатацією яхт: Регістр Судноплавства України, 2006.
8. «Методика товарознавчої експертизи та оцінки колісних транспортних засобів», затверджена наказом Міністерства юстиції України, Фондом державного майна України №142/5/2092 від 24.11.2003 р URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1074-03#Text>
9. Національний стандарт № 1 «Загальні засади оцінки майна і майнових прав»: Постанова Кабінету Міністрів України від 10 верес. 2003 р. № 1440. ОВУ. 2003. № 37. Ст. 1995. С. 64-78.
10. Правила класифікації та побудови морських суден: Регістр Судноплавства України. Київ. 2020. Т. II. URL: https://www.shipregister.ua/wp-content/uploads/2022/09/PCBSSSt2_2020.pdf
11. Правила класифікації та побудови малих суден: Регістр Судноплавства України. Київ. 2024. URL: https://shipregister.ua/wp-content/uploads/2024/11/rcsc24-part-iii_f.pdf
12. Правила огляду суден: Регістр Судноплавства України. Київ. 2024. Ч. I, II, III. URL: <https://shipregister.ua/wp-content/uploads/2024/09/pos-2024-chastyna-i-iii-dodatky-1-7.pdf>
13. Правила технічної експлуатації коліс та пневматичних шин колісних

транспортних засобів категорій L, M, N, O та спеціальних машин, виконаних на їх шасі, затверджені наказом Міністерства інфраструктури України від 26.07.2013 № 549, зареєстрований в Міністерстві юстиції України 22.08 2013 за № 1452/23984: URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1452-13#Text>

14. Правила щодо обладнання морських суден: Регістр Судноплавства України. Київ. 2020. URL: <https://www.shipregister.ua/wp-content/uploads/2022/09/POSS2020.pdf>

15. Про вдосконалення технічного, класифікаційного і судноплавного нагляду на морському і річковому транспорті: постанова Кабінету Міністрів України від 08.06.1998 № 814. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/814-98-%D0%BF#Text>

16. Про затвердження Положення про організацію та порядок здійснення технічного нагляду за гідротехнічними спорудами воднотранспортного комплексу: наказ Міністерства транспорту України від 16.01.2014 №21. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0269-14#Text>

17. Про затвердження Порядку реєстрації суден у Державному судовому реєстрі України та Судновій книзі України: Постанова Кабінету Міністрів України від 11.04.2022 № 203. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/20439-22#Text>

18. Про затвердження Правил судноплавства на внутрішніх водних шляхах України: наказ Міністерства транспорту України від 16.02.2004 № 91. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0872-04#Text>

19. ДСТУ 2324-93. Автомобілі легкові. Кузови. Приймання до ремонту і видача після ремонту. Порядок. [Чинний від 1993-12-29]. Київ, 1993. 10с. (Інформація та документація).

20. ДСТУ 2518-94. Автотранспортні засоби. Несівні системи автомобілів. Терміни та визначення.[Чинний від 1995-07-01]. Київ, 1994. 21с. (Інформація та документація).

21. ДСТУ 2885-94. Автотранспортні засоби. Автомобілі легкові. Типи

кузовів. Терміни та визначення. [Чинний від 1996-01-01]. Київ, 1994.10 с. (Інформація та документація).

22. ДСТУ 3649:2010. Колісні транспортні засоби. Вимоги щодо безпечності технічного стану та методи контролювання. [Чинний від 2011-01-01]. Київ, 2010. 31с. (Інформація та документація).

23. ДСТУ 3850-99. Засоби транспортні дорожні. Причепи та напівпричепи спеціалізовані. Загальні технічні умови. [Чинний від 2000-01-01]. Київ, 2009.35с. (Інформація та документація).

24. Міжнародний стандарт ISO 3779-2009 «Транспорт дорожній. Ідентифікаційний номер автомобілів (VIN). Зміст та структура».

25. Методика визначення обсягу ремонтних дій при встановленні розміру матеріального збитку, заподіяного власнику колісного транспортного засобу. Реєстраційний код у Реєстрі методик проведення судових експертиз 12.2.04.

26. Методика щодо визначення ринкової вартості судноплавних засобів та їх складових: Звіт НДР. Київ: ХНДІСЕ, 2021. 303 с.

27. Методичні рекомендації щодо визначення вартості аварійно пошкоджених колісних транспортних засобів у разі недоцільності їх відновлення: звіт про НДР (остаточний) / ХНДІСЕ; керівник: В. М. Бондар, викон: А. В. Юхименко, С. В. Береговий, 0117U007118. Київ. 2018. 92 с.

28. Методичні рекомендації з визначення відповідних характеристик товару згідно з Українським класифікатором товарів зовнішньоекономічної діяльності при проведенні судово-товарознавчих експертиз: метод. реком.: звіт НДР (заключ.) / МЮУ, ХНДІСЕ, ДніпроНДІСЕ; кер. О. О. Михальський; викон.: О. С. Донцова, О. Ю. Холодова, В. М. Губарева та ін. 0116U003877. Інв. N 12 2017.12.27. Харків: ХНДІСЕ, 2017. 81 с.

29. Методичні рекомендації з питань визначення ринкової вартості сільськогосподарської техніки: закл. звіт про НДР / кер. А. І. Лозовий; викон.: О. О. Михальський, Г. О. Поздняков, В. С. Редько та ін. Харків: ХНДІСЕ, 2006. 85 с.

30. Методичні рекомендації з проведення автотоварознавчих експертиз

колісних транспортних засобів, обладнаних електричними та гібридними двигунами / звіт про НДР (остаточний) / ННЦ ІСЕ, ЛНДІСЕ; кер. С. О. Кір'яков; викон.: Д. І. Фокін, О. Ю. Власов, П. М. Шишка та ін. 0119U100808. Харків: ННЦ ІСЕ, 2020. 76 с.

31. Методичні рекомендації з проведення судових транспортно-товарознавчих експертиз міського електротранспорту: звіт про НДР (остаточний) / ННЦ ІСЕ; кер. С. О. Кір'яков; викон.: Д. І. Фокін, О. Ю. Власов, В. В. Єфременко та ін. 0120U101985. Харків: ННЦ ІСЕ, 2022. 55 с.

32. Методичні рекомендації щодо визначення вартості колісних транспортних засобів та визначення вартості матеріального збитку, завданого власнику колісного транспортного засобу, у разі неможливості їх технічного огляду: звіт про НДР (остаточний) / КНДІСЕ; керівник: К. А. Лагода, викон: А. В. Юхименко, С. В. Береговий, В. В. Гончар. 0120U000344. Київ. 2020. 156 с.

33. Бойко А. П., Мамлюк О. В., Терещенко Ю. М. Конструкція літальних апаратів. Київ: Вища освіта, 2001. 383 с.

34. Бюлетень автотоварознавця: періодичний довідник. ІОЦ СЕУ Київ.

35. Мендрул А., Пузій Ф., Галкін І., Скринько С., Драпіковський А., Іванова І. Навчальний посібник з експертної оцінки майна, нерухомості, майнових прав, бізнесу, техніки та обладнання; за ред. А. Мендрула. Київ. 2000.

36. Основи судової експертизи: навчальний посібник для фахівців, які мають намір отримати або підтвердити кваліфікацію судового експерта / авт.-уклад.: Головченко Л. М., Лозовий А. І., Сімакова-Єфремян Е. Б. [та ін.]. Харків: Право, 2016. 928 с.

37. Розрахунок величини матеріального збитку, завданого власнику колісного транспортного засобу внаслідок пошкодження у зв'язку із збройною агресією Російської Федерації проти України: методичний лист / Д. І. Фокін, К. А. Лагода, В. В. Хоменко та ін. Харків: ННЦ «ІСЕ ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса», КНДІСЕ, ОНДІСЕ, ДніпроНДІСЕ, ЛНДІСЕ. 2022. 25 с.

38. Терещенко Ю. М., Бойко А. П., Мамлюк О. В. Газотурбінні двигуни літальних апаратів, Київ: Вища школа, 2000. 319 с.

39. Філіппов В. П., Філіппов А. В. Оцінка об'єктів авіаційної техніки; під заг. ред. Я. І. Маркуса. Київ. 2007. 97 с.

40. Комп'ютерні програми для складання кошторису відновлювального ремонту КТЗ іноземного виробництва «Audatex» та його похідні продукти – Німеччина.

41. Програмний комплекс та його програмні продукти для складання кошторису відновлювального ремонту та оцінки КТЗ іноземного виробництва «Silver DAT та його похідні продукти – Німеччина.

42. Методики проведення судових експертиз, внесені до Реєстру методик проведення судових експертиз (URL: <https://rmpse.minjust.gov.ua>).

43. Інша науково-технічна та довідкова література, що використовується під час проведення судових експертиз, перелік якої затверджено наказом Міністерства юстиції України від 08.05.2018 № 1467/5 (із змінами та доповненнями).